

C. ukládá

a) hlavnímu výboru

1. uspořádat kongres českých a slovenských sociologů po XVI. sjezdu KSČ, na němž budou rozpracována sjezdová usnesení pro oblast sociologické práce tak, aby sociologie co nejefektivněji napomáhala dalšímu socialistickému rozvoji v našich zemích; hlavní výbor za tím účelem ustaví do konce prvního pololetí 1980 přípravnou komisi;
2. věnovat zvýšenou pozornost rozvíjení spolupráce se socialistickými společnostmi bratrských socialistických zemí a oboustranně využívat výměny zkušeností;
3. po zkušenostech s přípravou naší delegace pro světový kongres v Uppsale přistoupit se stejnou důsledností k zajišťování příštího světového kongresu, a to po stránce ideologické, organizační a konkrétního vystupování jednotlivých členů delegace;
4. rozpracovat dohodu o spolupráci mezi Československou sociologickou společností při Československé akademii věd a Českým ústředním výborem Komitétu pro vědecké řízení při Československé vědeckotechnické společnosti;
5. pokračovat ve vydávání ústředního orgánu *Zprávy ČSSS* a soustavně informovat všechny členy o aktuálních otázkách sociologické teorie, o stavu organizace a zajišťování jednotlivých úkolů, a zvláště o činnosti sekcí a poboček;
6. projednat všechny připomínky a náměty z diskuse na valném shromáždění, včetně diskusních příspěvků nepřednesených (podaných však písemně), a zajistit jejich odpovídající uplatnění;

b) pobočkám a sekcím

1. organizovat výroční členské schůze ve druhém pololetí roku 1980 a rozpracovat v usneseních úkoly přijaté na valném shromáždění;
2. postupně připravovat náměty pro kongres českých a slovenských sociologů a na základě jednání okresních a krajských stranických konferencí a XVI. sjezdu Komunistické strany Československa promyslet další možnosti uplatnění sociologické teorie v naší aktuální společenské praxi;
3. prohloubit propagační práci v oblasti marxisticko-leninské sociologie zejména informováním o aktuálních výsledcích výzkumné práce a o aplikaci sociologické teorie v praktickém životě, a to nejen na stránkách odborného tisku, ale i v periodikách stranických orgánů nebo veřejných institucí;
4. soustavně předávat informace o životě v pobočkách a sekcích k uveřejnění ve *Zprávách* Československé sociologické společnosti, aby toto periodikum mohlo plnit svou funkci bezprostředního informačního a mobilizačního činitele v dalším rozvoji sociologie.

* * *

Na závěr jednání zaslali účastníci valného shromáždění dopis prezidiu ČSAV, v němž stručně informovali o výsledcích činnosti Československé sociologické společnosti a vyjádřili plnou podporu programu Komunistické strany Československa při budování socialismu v naší zemi.

Eva Bártová

3. sjezd marxisticko-leninské sociologie v NDR

Vědecká rada pro sociologický výzkum v NDR a Národní výbor pro sociologický výzkum při Akademii věd NDR uspořádaly ve dnech 25. – 27. března 1980 v Berlíně 3. sjezd marxisticko-leninské sociologie v NDR. Jeho tématem byly otázky *sociální struktury a životního způsobu při utváření rozvinuté socialistické společnosti v NDR*. Jednání bylo přítomno 852 účastníků z NDR a 33 zahraničních hostů.

Úvodní referát přednesl prof. R. Weidig, předseda vědecké rady pro sociologický výzkum v NDR a ředitel ústavu marxisticko-leninské sociologie Akademie společenských věd při ÚVSED. Svůj projev orientoval na problematiku vývoje sociální struktury a socialistického způsobu života

a jejich vzájemných vztahů. Zdůraznil, že dosavadní zkušenosti ukázaly, že sociální a zvláště třídní strukturu socialistické společnosti nelze vytvářet a chápat bez dalšího ztvárnění socialistického způsobu života; způsob života, který je charakteristický a nutný pro rozvinutou socialistickou společnost, není současně možné zkoumat bez přihlídnutí k jeho sociální, ekonomické a třídní podmíněnosti a sociálně strukturální diferencovanosti.

V této souvislosti R. Weidig uvedl: „Dosažený pokrok, jenž se odráží ve stabilním vytváření socialismu vlastních sociálně ekonomických a politických základů, a nové podmínky pro další utváření socialismu umožňují napomáhat rozvoji sociálních tříd a vrstev a jejich sociálnímu sblížení pod vedením dělnické třídy jakožto kvalitativnímu procesu.

Přitom jde rovněž o rozvoj a formování socialistického způsobu života, socialismu vlastního typu sociální aktivity a sociálních vztahů, jež se projevují při práci, bydlení, ve vzdělání a kvalifikaci, v sociálních jistotách, v účasti na řízení a plánování, v kulturních aktivitách, v utváření volného času, v rozvoji a uspokojování zájmů, potřeb apod. Další plánovitý rozvoj socialistického typu způsobu života vyžaduje, aby v teorii a v praxi byla více respektována jeho vnitřní struktura, zvláště jeho sociálně strukturální relevance a určenost z hlediska různých sociálně strukturálních subjektů, dialektického vztahu jednotnosti a diferencovanosti.“

Třídní struktura společnosti v NDR prošla kvalitativními proměnami, jež jsou založeny na socialistických výrobních a mocenských vztazích. V současnosti se struktura ekonomicky aktivní populace skládá z dělnické třídy (zhruba 80%), družstevních rolníků (necelých 7%), pracující inteligence (cca 10%). Také v NDR jsou vyčerpány zdroje pro extenzivní rozvoj národního hospodářství — například 87% všech průřezových žen je zapojeno v pracovním procesu. V důsledku působení řady závažných společenských faktorů, jako například vědeckotechnického pokroku a dalších, vystupují nyní zákonitě do popředí kvalitativní momenty vývoje tříd a vrstev. Výrazem nové historické tendence vývoje tříd je pevný svazek, rostoucí politicko-morální jednota a sociální sblížení tříd a vrstev, vysoká úroveň vzdělání a kvalifikace.

Jaké jsou styčné body, podstata vztahů mezi vývojem socialistické sociální struktury a způsobu života? Podstatná je ta skutečnost, že jak sociální struktura, tak i způsob života se při formování rozvinuté socialistické společnosti rozvíjejí na sociálně ekonomických a politických základech, jež jsou typické pro socialismus. Jejich další rozvoj je určená především socialistickými výrobními vztahy a úrovní společenských výrobních sil, danou tímto historickým obdobím vývoje. Je ovlivňován především dělnickou třídou — výrobcem největšího dílu materiálního bohatství celé společnosti. Upevnění vedoucí role dělnické třídy, a tím jejího vlivu ve všech společenských oblastech, představuje podstatný obsah jak ve vývoji sociální struktury, tak i ve způsobu života společnosti NDR. Sociální struktura je charakteristická tendencí k sociální jednotě; určujícím rysem socialistického způsobu života jsou společné rysy v základních sociálních podmínkách života, v základních potřebách a zájmech, jakož i v podstatných způsobech chování a ideologických postojích.

Vedle společných rysů, jež vznikly a rozvíjejí se za socialismu, je třeba mít v zájmu cílevědomého utváření socialistického způsobu života na zřeteli jeho specifitnosti a analyzovat jejich příčiny a vývoj. Někteří lidé se dosud plně neosvobodili od určitých prvků maloměstského způsobu života. Boj nového se starým představuje dlouhodobý proces a bude vítězně dokončen až v období rozvinutého socialismu, až budou plně budovány socialistické podmínky pro práci a život a dále vzroste všeobecná životní úroveň, zvýší se objektivní a subjektivní podmínky pro rozvoj a uspokojování materiálních a duchovních potřeb a socialistické vědomí se stane základem jednání pro všechny.

Diferenciace socialistického způsobu života souvisí s jeho různými subjekty, jimiž jsou společnost jako celek, třídy, sociální vrstvy, skupiny a individua. Z hlediska strukturálního aspektu se v socialistickém způsobu života rýsují především tyto diferenační linie: Socialistický způsob života se vyvíjí v rámci různých zemí a národů, které jsou vzájemně přátelsky spojeny v socialistickém společenství na základě principiálně stejných sociálně ekonomických, politických a ideologických vztahů, a proto se v nich stále více prosazují všeobecně platné rysy socialistického způsobu života, zvláště jejich internacionalistický charakter. Přitom však socialistický způsob života má v jednotlivých zemích specifické rysy, vyznačuje se různým stupněm zralosti socialistických vztahů, zvláště výrobních sil a ekonomiky, i historickou specifitností politického, ekonomického a kulturního vývoje a zvláštěními národními tradicemi, zvyky a obyčejí. Sociální rozdíly v socialistickém způsobu života budou v dlouhém historickém procesu překonávány pozvolným sblížením zemí socialistického společenství.

Ze sociálně ekonomického hlediska je socialistický způsob života třídně diferencován v té míře, v níž dělnická třída jako rozhodující společenská síla v souladu se svými třídními zájmy určuje jeho obsah. Je diferencován podle charakteru, obsahu a druhu činnosti různých sociálních skupin, podle svého místa a úlohy ve společenské organizaci práce. Za stávajícího stupně vývoje

výrobních sil je společenská dělba práce ještě stále spojena se sociálními rozdíly a značnými rozdíly ve způsobu života.

Socialistický způsob života je diferencován i v závislosti na povaze a dějinách území a forem osídlení, v nichž lidé žijí (život ve městě a na venkově). Liší se způsob života různých sociálních a demografických skupin, věkových skupin, příslušníků různého pohlaví a různých typů rodin. Odlišnosti souvisí i se stupněm rozvoje individuality a kolektivity, rozvoje schopností a talentů osobnosti, s mnohostranností materiálních a kulturních zájmů, potřeb, vzdělání a životních činností. Rozdíly konečně vyplývají také z přežitků a vlivu kapitalistické společnosti. Proto rozvoj a formování socialistického způsobu života stále vyžadují účinnou ideologickou práci, důsledné prosazování socialistických způsobů myšlení a chování, socialistické zákonitosti a disciplíny, aby byly potlačeny buržoazní tradice a vlivy a v praktickém životě se prosadilo nové.

Mezi všemi rozdíly ve vývoji socialistického způsobu života hrají zvláštní roli rozdíly třídní a sociální. Není-li analyzována sociální struktura, není možné ani postihnout reálný vývoj socialistického způsobu života, neboť sociální rozdíly představují materiální podmínky pro diferencovaný vývoj způsobu života, existují v dlouhém časovém údobí a v procesu utváření rozvinuté socialistické společnosti jsou pozvolna redukovány, ne však dosud překonány.

V diskusi k hlavnímu referátu byly předmětem pozornosti zejména otázky pracovního procesu, pracovního prostředí, pracovního kolektivu, problematika sociální politiky, vzdělání a kvalifikace, sociální aktivity, sociální rozvoj měst a vesnic, společenské důsledky techniky atd.

V průběhu jednání se uskutečnilo 5 besed „u kulatého stolu“ k tématům: rozvoj socialistického způsobu života ve velkoměstech NDR; území, sociální struktura a životní způsob; sociologie rozvojových zemí — zkušenosti a úlohy sociologie v NDR; socialistický způsob života a utváření zdravého života; výchova sociologů na univerzitách NDR a jejich využití v praxi.

Další součástí programu bylo jednání 11 pracovních skupin, v nichž byly diskutovány tyto otázky:

1. sblížení dělnické třídy a inteligence; zákonitost zmenšování sociálních rozdílů mezi fyzickou a duševní prací a rozvoj sociální aktivity při prosazování vědeckotechnického pokroku;
2. sociální struktura a způsob života vesnického obyvatelstva v rozvoji průmyslové výroby v zemědělství;
3. vědeckotechnický pokrok a socialistický způsob života;
4. sociální hnací síly a problémy vzdělání, kvalifikace a povolání;
5. sociální rozvoj měst a socialistický způsob života;
6. rodina, zaměstnaná žena a socialistický způsob života;
7. sociální aktivita mládeže a socialistický způsob života;
8. volný čas a socialistický způsob života;
9. sociální politika a socialistický způsob života;
10. indikátory k sociologické analýze sociální struktury a způsob života;
11. sociální struktura a socialistický způsob života v ideologickém boji.

Již názvy témat naznačují zacílení a širší záběr projednávaných obsahových okruhů a problémů. Organizační rozdělení velkého počtu účastníků sjezdu poskytlo možnost jednat předně syntetické vědecké poznatky z jednotlivých vědních úseků, jednat konfrontovat různé názory, předně iniciativní návrhy, vyměnit si zkušenosti, rozvinout věcnou, pohotovou a sociologickému poznání prospívající diskusi. Skutečnost, že v rámci jednání sjezdu, besed „u kulatého stolu“ a pracovních skupin aktivně vystoupilo 365 řečníků, ukazuje, že tyto formy jednání iniciovaly širokou výměnu zkušeností odborníků nejrůznějšího zaměření. Svědčí o tom i složení účastníků — 537 vědců z různých vědeckých institucí a škol NDR, 171 pracovníků, kteří působí ve stranických, odborových funkcích a v orgánech Národní fronty, a 144 specialistů ze závodů. Diskutovaná témata byla kvalifikovaně posuzována z hlediska společenských, přírodních a technických věd.

Třídní jednání sjezdu prokázalo, že marxisticko-leninská sociologie má ve společenských vědách v NDR své pevné a nezastupitelné místo, že díky svým metodologickým principům a vědeckým metodám přináší nové poznatky, fundované analýzy zkoumaných společenských procesů. Současně je třeba konstatovat, že tato vědní disciplína má v NDR všestrannou podporu stranických a státních orgánů, o čemž mimo jiné svědčí osobní přítomnost prof. K. Hagera, člena předsednictva ÚV SED, na tomto jednání.

V závěrečném vystoupení R. Weidiga byla kladně oceněna rozvíjející se mezinárodní spoluprá-

ce vědců socialistických zemí v této vědní oblasti a zdůrazněna potřeba zintenzívnit vědeckou práci a dále zlepšovat výzkumné nástroje sociologického výzkumu. Jednání bylo úspěšné — přineslo nové poznatky, které znamenají krok vpřed v sociologickém bádání, dávají podněty pro společenskou praxi, a poskytlo nová východiska pro práci sociologů v NDR.

Vladimír Dubský

Plenární zasedání problémové komise „Evoluce sociální struktury socialistické společnosti. Sociální plánování a prognózování“

Ve dnech 18. — 20. března 1980 se v Jablonné u Varšavy konalo 7. plenární zasedání problémové komise mnohostranné spolupráce akademií věd socialistických zemí *Evoluce sociální struktury socialistické společnosti. Sociální plánování a prognózování*. Vědci z BLR, ČSSR, MLR, NDR, PLR, RSR a SSSR na něm zhodnotili práci vykonanou za uplynulý rok a posoudili tematický plán činnosti na léta 1981 — 85.

Předseda této problémové komise prof. W. Wesołowski se v zahajovacím projevu soustředil na teoretické otázky související se zkoumáním soudobé sociálně třídní struktury socialistické společnosti, zejména na problematiku sblížování společenských tříd a skupin. Podrobněji informoval o závažných aspektech vyplývajících ze současného stavu prací na mezinárodním výzkumu *Sblížování dělnické třídy a inteligence v socialistické společnosti* a o výsledcích komparativního výzkumu *Vliv vysokoškolského vzdělání na sociální strukturu socialistické společnosti*, jehož výsledky se v současnosti zpracovávají v podobě společné mezinárodní monografie. Přitom dále upozornil na publikační činnost problémové komise. Zmínil se rovněž o výzkumu pracující mládeže, který je realizován v rámci problémové komise *Dělnická třída ve světovém revolučním procesu*, a interpretoval některé jeho výsledky.

Koordinátoři zodpovědní za činnost jednotlivých pracovních skupin podali přehled o vykonané práci za uplynulý rok. T. V. Rjabuškin (SSSR) informoval o současném stavu prací na mezinárodním výzkumu *Sblížování dělnické třídy a inteligence* a nastínil hlavní úkoly pro nejbližší období. Z. Fergeová (MLR) podala zprávu o mezinárodním výzkumu *Vliv vysokoškolského vzdělání na sociální strukturu socialistické společnosti* a o společné publikaci, jejíž vydání se připravuje. Z. Sufin (PLR) hovořil o výsledcích činnosti pracovní skupiny orientované na výzkum socialistického způsobu života, zejména o připravovaném společném výzkumu, jehož účelem je postihnout zásadní stránky jeho formování v zemích zúčastňujících se aktivně práce v této pracovní skupině.

M. Minkov (BLR) ve své zprávě zdůraznil, že se podařilo spojit výzkum demografických faktorů se sociální strukturou, a informoval o záměrech příslušné pracovní skupiny zkoumat v příštím období mimo jiné vliv migrace na sociální mobilitu z hlediska změn sociální struktury. Podskupina zabývající se problematikou rodiny připravila společnou monografii na téma *Rodina a společnost* a chystá i mezinárodní výzkum úlohy rodiny v reprodukci sociální struktury. F. Kutta (ČSSR) ve zprávě o činnosti skupiny sociálního plánování a prognózování konstatoval, že plánované úkoly byly splněny a nastínil hlavní oblasti činnosti pro nejbližší období. V. S. Kružkov (SSSR) informoval o tom, že první díl mezinárodní monografie *Soudobá sociologie v socialistických zemích* byl předán do tisku a druhý díl bude odevzdán nakladatelství ještě v tomto roce. H. Kazaková (RSR) informovala o práci, kterou rumunská část problémové komise vykonala za uplynulý rok v oblasti výzkumu dělnické třídy, inteligence, formování socialistického způsobu života a historie sociologie v RSR.

V diskusi byly projednány některé obsahové a organizační aspekty, závažné pro další činnost celé problémové komise. Především se hovořilo o některých obecnějších otázkách organizace a práce autorských kolektivů, které zpracovávají výsledky společných výzkumů v mezinárodních monografiích. Byla ustavena nová pracovní skupina *Rolnictvo a sociální otázky vesnice v socialistické společnosti* a její koordinací byla pověřena národní část NDR. Dále byla diskutována příprava sociologů socialistických zemí na *X. světový sociologický kongres*. Všem pracovním skupinám problémové komise bylo doporučeno soustředit se již nyní na přípravu kolektivních prací pro toto vrcholné jednání sociologů v roce 1982.

V další části jednání plenárního zasedání byl posouzen a schválen návrh tematického plánu spolupráce problémové komise na období 1981 — 85, který počítá s pokračováním všech výzkumů započatých v této pětiletce a předpokládá vědeckou orientaci na postihnutí obecných zákonitostí nových tendencí rozvoje a změn sociálně třídní struktury socialistické společnosti, jejich specifik v jednotlivých zemích v sedmdesátých a osmdesátých letech, realizaci komparativních výzkumů